

(твое ім'я та прізвище)

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ТЕМАТИЧНА ПРИРОДНИЧА ГАЗЕТА ДЛЯ РОЗУМНИКІВ І РОЗУМНИЦЬ

БІОРІЗНОМАНІТТЯ

22 травня – Міжнародний день
біологічного різноманіття

(15 ПОРАД ШАНУВАЛЬНИКАМ ПРИРОДИ)

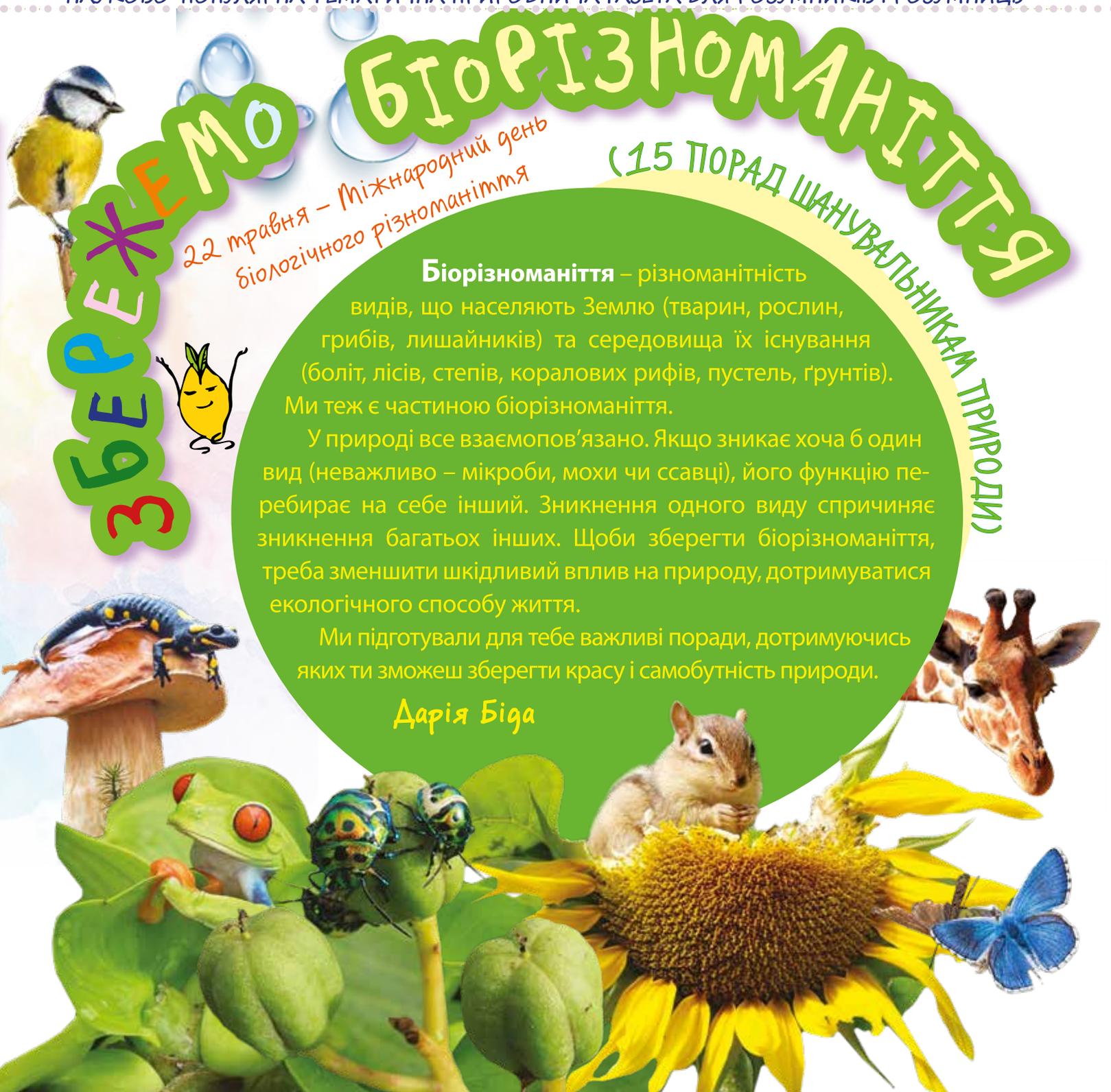
Біорізноманіття – різноманітність

видів, що населяють Землю (тварин, рослин, грибів, лишайників) та середовища їх існування (боліт, лісів, степів, коралових рифів, пустель, ґрунтів). Ми теж є частиною біорізноманіття.

У природі все взаємопов'язано. Якщо зникає хоча б один вид (неважливо – мікроби, мохи чи ссавці), його функцію перебирає на себе інший. Зникнення одного виду спричиняє зникнення багатьох інших. Щоби зберегти біорізноманіття, треба зменшити шкідливий вплив на природу, дотримуватися екологічного способу життя.

Ми підготували для тебе важливі поради, дотримуючись яких ти зможеш зберегти красу і самобутність природи.

Дарія Біда

Поводься стримано під час прогулянок, намагайся не галасувати. Не сходи зі стежок, бо так ти можеш пошкодити рослини, мохи і гриби та налякати тварин. Не одягай яскравий одяг і не користуйся понад міру парфумами.

СТАВСЯ ДО ПРИРОДИ З ПОВАГОЮ, ЗНАЙДИ ЧЕРВОНОКНИЖНИХ

1

На сьогодні у Червону книгу України занесено понад 1500 видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою вимирання та зникнення. Скористайся підказками і знайди на малюнку 15 червонокнижних видів. Постав відповідну цифру у кружечок.

РОСЛИНИ

1. Сон великий.
2. Зозуліні черевички справжні.
3. Рябчик шаховий.

БЕЗХРЕБЕТНІ

14. Подалірій.
15. Кам'яний краб.

ССАВЦІ

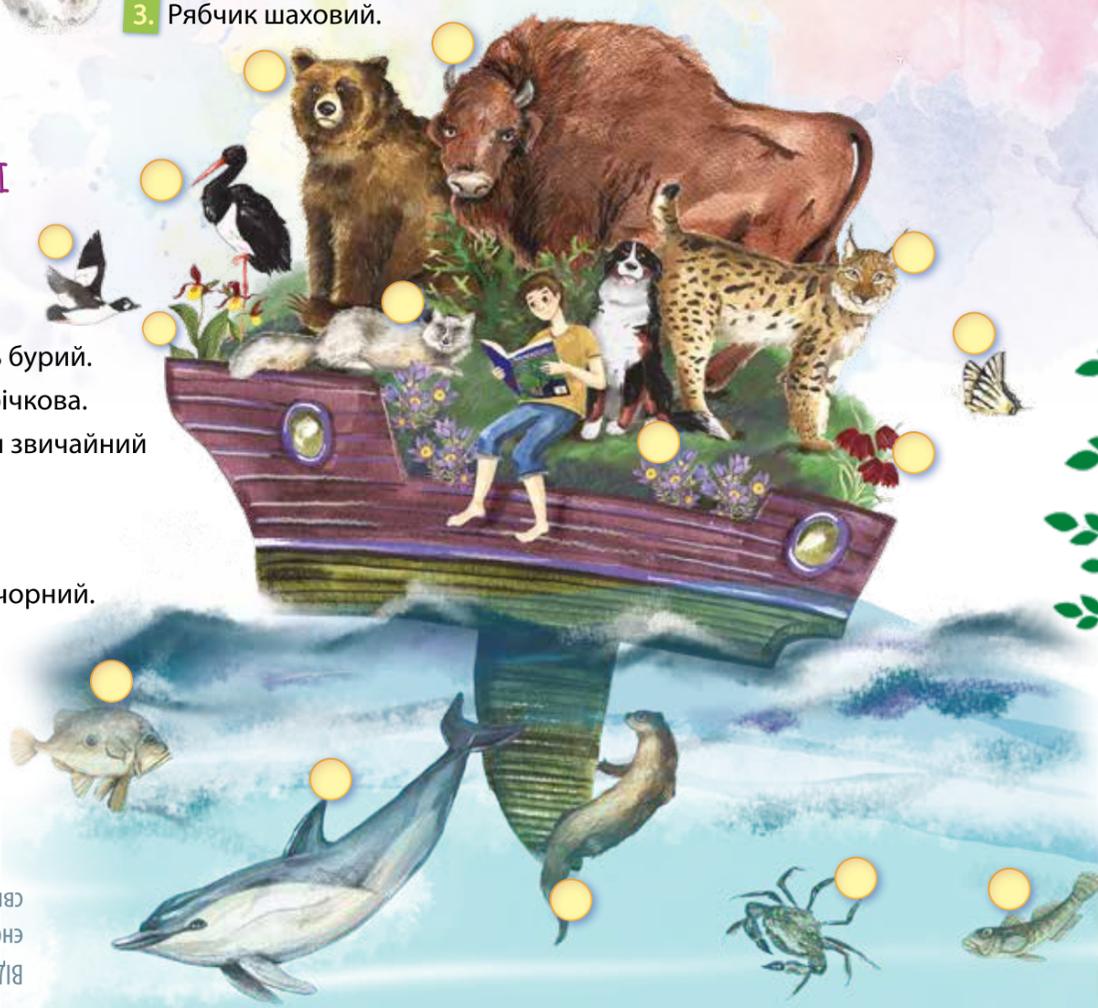
4. Зубр.
5. Рись.
6. Корсак.
7. Ведмідь бурий.
8. Видра річкова.
9. Дельфін звичайний (білобочка).

ПТАХИ

10. Лелека чорний.
11. Гоголь.

РИБИ

12. Зеус звичайний.
13. Бичок-рись.

Відповідь: лісовий кіт, слимак, чорний гоголь, білобочка, кам'яний краб, рись, ведмідь бурий, лелека чорний, зеус звичайний, корсак, дельфін звичайний, зубр, сон великий, рябчик шаховий, подалірій, бичок-рись, зозуліні черевички справжні.

ОСОБЛИВО НЕ КУПУЙ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНОК ЕКЗОТИЧНИХ ТВАРИН

2

Екзотичні тварини доволі дорогі і потребують особливого догляду. Вони можуть бути переносниками хвороб, а деякі здатні завдати серйозної шкоди.

Часто серед екзотичних домашніх улюбленців трапляються тварини, що перебувають на межі вимирання. Проте їх відловлюють і (в неналежних умовах!) розвозять по світу на продаж.

УВ'ЯЗНЕНІ ВДОМА

Розглянь фото тварин, яких люди інколи вибирають як домашніх улюбленців. У розсіпанці літер знайди їх назви.

Л	Х	С	К	П	І	Т	А
І	А	Л	А	З	Д	О	Л
С	М	И	М	Н	Ш	Н	И
О	Е	Л	Е	О	И	Н	Ш
В	И	Й	К	І	Т	Х	А
Ж	Т	Ф	Е	Н	Е	К	М
С	А	Р	А	Н	Т	Е	А
В	Е	Є	Н	Л	У	Е	Ь
И	Н	Я	О	Т	І	О	Н

ПАМ'ЯТАЙ! Просто випускати на волю таких тварин не можна. Краще здати їх у притулок для тварин чи в зоопарк.

ПАМ'ЯТАЙ! Взимку особливо важливо оберігати спокій тварин. Якщо їх застати зненацька чи сполохати з притулку, рештки сил вони витратять, аби втекти і сховатися. Для тварин це може бути смертельним.

В Америці розробили сайт (англійський), де можна прочитати про тварин, що є під загрозою зникнення, і безкоштовно завантажити їхні звуки.

ПАМ'ЯТАЙ! Земляні черв'яки допомагають виробляти якісний перегній, розпушують ґрунт і сприяють його родючості. Не наступай на них і не чави.

ПАМ'ЯТАЙ! Тварини, що живуть поруч з людьми, часто страждають від нашої діяльності, їх легко сполохати й налякати. Тож вони потребують нашої допомоги.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ СВОГО КРАЮ

СТАНЬ ЕКОАКТИВІСТОМ

З ВІВЧАЙ

І міська, і сільська місцевість багата на різні види рослин, тварин. Але їм важко виживати через постійний шум машин, забруднення та чужинців-конкурентів. Досліджуй свій край, його представників флори і фауни.

Інвазійні види – це чужинці, що швидко розростаються та розмножуються і можуть знищити або витіснити місцеві види рослин і тварин. Це одна з причин втрати біорізноманіття.

ШКІДНИКАМ ЗАСЬ!

Підпиши назви інвазійних видів, що трапляються на території України. Зверни увагу, що колір літер і рамка малюнка мають збігатися.

КОЛОРАДСЬКИЙ ЖУК
ЗОЛОТУШНИК КАНАДСЬКИЙ
РУДИЙ СЛИМАК
ЗЛИНКА КАНАДСЬКА

МОЛЮСК РАПАНА
ДУБ ЧЕРВОНИЙ
АМЕРИКАНСЬКИЙ БІЛИЙ МЕТЕЛИК
БОРЩІВНИК

4

Привертай увагу інших на екологічно важливі питання. Запропонуй своїм друзям провести День для природи (генеральне прибирання, толоку, висадження квітів та дерев).

Виготов буклети-порадники і пошир їх у своєму місті/селищі. Ось ключові поради, які можеш написати:

- замінити хімічні добрива на біологічні відповідники;
- з рослинних відходів робити компост для підживлювання ґрунту;
- залишати нескошені „острівці“ трави;
- виготовити гнізда для притулку птахів і годівниці;
- посадити живопліт чи медоносні рослини (плодові дерева, липу, акацію, ягідні кущі, конюшину);
- залишити на землі кілька сухих дерев (їх дупла – притулок для тварин), полін та каменів (це полегшить пересування земноводним і невеликим ссавцям).

До речі, у Німеччині триває програма BIOPAT, що в обмін на пожертву дає змогу назвати своїм іменем нещодавно відкритий вид рослин чи тварин. Виручені кошти використовують для фінансування досліджень біорізноманіття та на заходи щодо збереження природи.

BIOPAT

ПАМ'ЯТАЙ! Деяке сміття, необачно кинуте на землю, образу чинить шкоду природі: тварини ранилися об бітє скло, з'їдають жуйки та шматки пластику.

ПАМ'ЯТАЙ! Використаний та непотрібний картон і папір треба здавати на перероблення.

НЕ КИДАЙ СМІТТЯ НА ЗЕМЛЮ

Користуйся урнами і здавай відходи на вторинне перероблення. Зменш своє використання пластику.

Ще раз прочитай газети „Живи в екостилі” і „Смітєвий континент”. Там ти навчишся правильно сортувати сміття і дізнаєшся більше про смітєву катастрофу, що нас спіткала.

На одній з конференцій ООН, присвяченій становищу Світового океану, представили незвичні скульптури – зі сміття. Їх виготовила організація „Зми́то на бере́г”, керівниця якої каже: „Наше завдання – використати силу мистецтва, щоб звернути увагу на дедалі серйознішу проблему забруднення пластиком, а також навчити громадськість, як ми можемо уникнути глобального забруднення світового океану”.

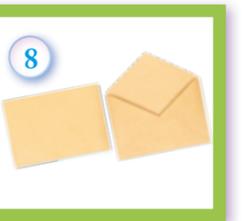
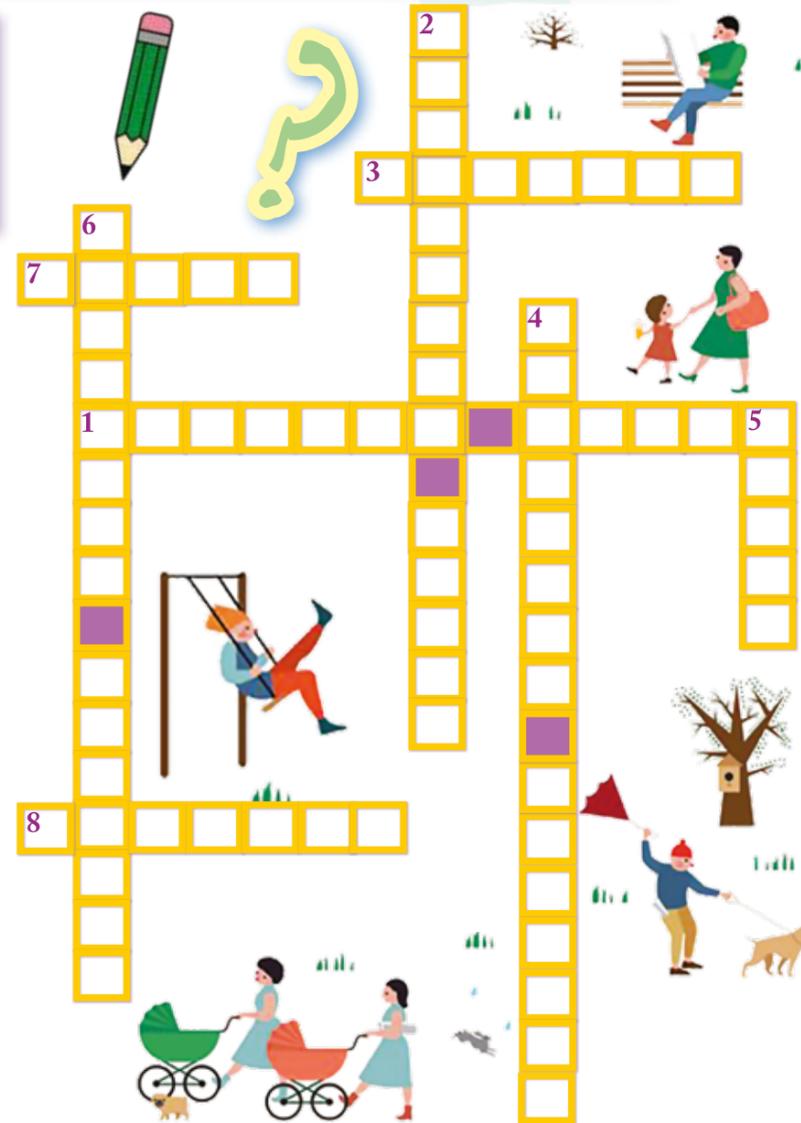
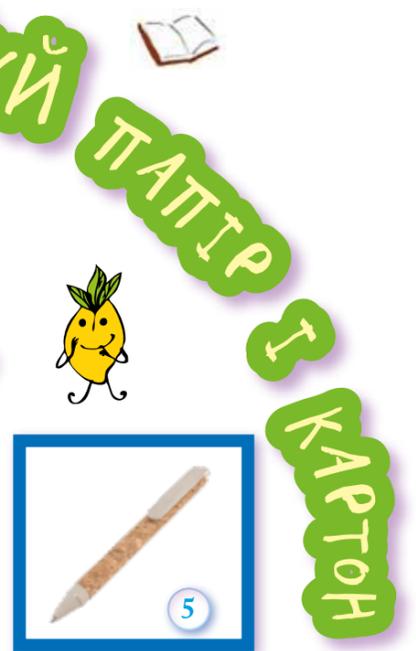
ОЩАДЛИВО ВИКОРИСТОВУЙ ПАПІР І КАРТОН

6

Друкуй на обидвох сторонах аркуша. Для чернеток використовуй непотрібні листки. Надавай перевагу виробам з тканини, адже вони багаторазові: носові хустки, серветки, сумки для продуктів. Прочитані книги і журнали віддавай у бібліотеки або тим, кого вони можуть зацікавити.

ДРУГЕ ЖИТТЯ ПАПЕРУ

Папір, який здають на вторинне перероблення, буквально отримує друге життя. Розглянь зображення виробів, виготовлених з переробленого паперу. Впиши їх назви у кросворд.

ВІДПОВІДЬ: 1. Офісний папір. 2. Туалетний папір. 3. Блокнот. 4. Папєрові рушники. 5. Ручка. 6. Картонна коробка. 7. Папєр. 8. Конверт.

ПАМ'ЯТАЙ! Щоб розводити худобу, потрібно багато корму та великі площі пасовищ, під які часто вирубують ліси. А ходити на риболовлю під час нересту заборонено – рибад потрібен час на відновлення популяції.

СТЕЖ ЗА ХАРЧУВАННЯМ

7

Споживай сезонні овочі та фрукти. Старайся купувати місцеві продукти: ходи на закупи у фермерські магазини і ринки та купи лише необхідне. Надавай перевагу продуктам на вагу, а не в пакуваннях. Напої з магазинів (газовані солодкі води, соки) краще замінити на просту воду, домашній морс та фреш. У міру споживай м'ясо та рибу, їх інколи можна замінити на страви зі злаків, бобів, яєць і сиру.

ТАРІЛКА ЗДОРОВ'Я

Розглянь тарілку здорового харчування. Щоб людина відчувала себе добре, необхідно щоденно отримувати достатню кількість білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних елементів.

Запиши своїх 5 улюблених продуктів з кожної групи:

ОВОЧІ: _____

ФРУКТИ: _____

ЗЕРНОВІ: _____

ПРОДУКТИ, ЩО МІСТЯТЬ БІЛКИ: _____

НАБІЛ: _____

КОРИСНІ ЖИРИ: _____

ВИКОРИСТОВУЙ

ПАМ'ЯТАЙ! Вода життя твоє необхідна рослинам і тваринам теж. Економ її!

ЕКОНОМНО

8

Не відкривай кран на повну силу і закривай його, коли чистиш зуби. Поливай рослини дощовою водою. Воду після миття посуду або душу можна використати для змиву у туалеті.

ПІТНУ ВОДУ

ВИКОРИСТОВУЙ ЕКОЛОГІЧНО

9

БЕЗПЕЧНІ ТОВАРИ ДЛЯ ДОМУ

ПАМ'ЯТАЙ! Не використовуй надто багато мийних засобів. Що менше, то краще!

Екологічно безпечні мийні засоби мають відповідне маркування (про еко-маркування читай в газеті „Живи в екостилі”). Користуйся рукавичками під час прибирання. Звичні освіжувачі краще заміни на аромадифузори та ефірні олії (лаванди, троянди, ялівцю, евкаліпта, апельсина тощо). Накип на чайнику краще видаляти оцтом, а посуд та раковини від бруду легко відмиє і проста харчова сода.

ЛАБОРАТОРІЯ ПУСТУНЧИКА ВИГОТОВЛЯЄМО МИЛО ВЛАСНОРУЧ

Увага! Безпечніше виконувати цю роботу під наглядом старших.

ТОБІ ЗНАДОБИТЬСЯ: мильна основа 300 г; мед 3 ст. л.; оливкова олія 4 ст. л.; сушений мелений базилік 1 ст. л.; посудина/каструля; силіконові формочки.

ЩО РОБИТИ:

- Р**озплав основу для мила у каструлі на плиті чи в посудині у мікрохвильовці.
- У** розплавлену основу додай мед, оливкову олію та сушений мелений базилік (він тут слугує натуральним барвником).
- Р**етельно перемішай суміш.
- Р**озлий у силіконові формочки.
- П**остав у холодильник на 24 години.

аромадифузор

ВІТАЄМО, МИЛО ГОТОВЕ!

ПАМ'ЯТАЙ! Що більший попит на гаджети, то більша шкода для біорізноманіття.

КОРИСТУЙСЯ МОБІЛЬНИМ ТЕЛЕФОНОМ ЯКМОГА ДОВШЕ

Для створення телефонів, комп'ютерів та ігрових приставок використовують спеціальні метали (мідь, свинець тощо). Їх видобуток спричиняє серйозні наслідки для природи: вирубування лісів, забруднення ґрунту, води і повітря, а інколи й незаконне полювання на тварин (для харчування шахтарів).

НЕЗВИЧНА ЛІЧБА

Розв'яжи приклади, підставивши цифри з довідки замість картинок.

10

$$\text{mouse} + \text{phone} + \text{gamepad} + \text{laptop} =$$

$$(\text{gamepad} + \text{headphones}) = \text{laptop} =$$

$$(\text{phone} + \text{gamepad}) = (\text{laptop} + \text{headphones}) =$$

	ДОВІДКА					
		24	42	5	17	

ОБМЕЖУЙ ВИКОРИСТАННЯ СВІТЛА

11

Освітлення вулиць і доріг у вечірній час допомагає нам, але шкодить нічним тваринам: кажанам, совам, їжакам тощо. Вони ледве бачать перешкоди і з важкістю полюють. Перелітні птахи втрачають орієнтацію, а нічні метелики до знемоги пурхають навколо ліхтарів.

ПАМ'ЯТАЙ! Краще використовувати ліхтарі, що спрямовані світлом вниз. Вимикай світло, якщо у кімнаті нема нікого і слідкуй, щоби світло на дворі не було ввімкнене без потреби.

ПАМ'ЯТАЙ! Старайся акуратно носити одяг, аби не бруднити. Хімічистки використовують шкідливі речовини для виведення плям, що потрапляють у ґрунти і води.

НОСИ ОДЯГ ОХАЙНО

12

Ще 40 років тому люди купувати одяг у 4 рази менше! Убрання у доброму стані, але з якого ти виріс/-ла, віддай іншим. З того, що у гіршому стані, можна виготовити картини, наволочки, сумки, прикраси, кухонні прихватки або ж зробити ганчірки.

ЛАБОРАТОРІЯ ПУСТУНЧИКА КАРТИНА ІЗ СТАРОЇ ФУТБОЛКИ

Увага! Безпечніше виконувати цю роботу під наглядом старших.

ТОБІ ЗНАДОБИТЬСЯ: стара футболка, ножиці, меблевий степлер, гачок, чисте полотно чи рамка.

ЩО РОБИТИ:

Виріж фрагмент тканини з малюнком. Важливо залишити приблизно 5 см запасу тканини (її ти будеш загинати і прикріплювати).

Приклади відрізаний фрагмент на рамку/чисте полотно.

Зі зворотного боку закріпи з чотирьох сторін тканину меблевим степлером. Стеж, аби малюнок не змістився.

Тепер вирівняй кутики. На кожному з кутів натягни тканину (не сильно, щоб не порвати) і склади її у кілька разів, прикріпивши степлером.

Прикрути зі зворотної сторони гачок, за який можна буде підвісити картину.

ВІТАЄМО, КАРТИНА ГОТОВА!

НАДАВАЙ

ПЕРЕВАГУ

ЕКОТРАНСПОРТУ

ПАМ'ЯТАЙ! Автотранспорт – один із основних забрудників повітря, до того ж його лякаються тварини і потрапляють під колеса.

Долай невеликі відстані пішки або на велосипеді. Якщо плануєш поїздку з батьками, порадь не використовувати власне авто, а вирушити у мандри громадським транспортом, автобусом чи потягом.

13

ДАРУЙ КОРИСНІ ТА БЕЗПЕЧНІ ПОДАРУНКИ

ПАМ'ЯТАЙ! Обираючи сувеніри, не купуй те, що зроблене із тварин чи рослин (зі слонової кістки, коралів, шкіри крокодила чи інших тварин, панцира черепах тощо).

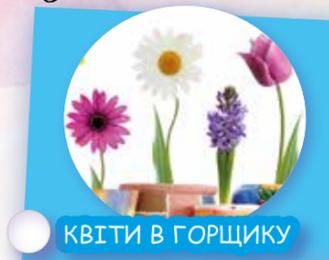

14

Краще дарувати екоподарунки, наприклад: натуральні фарби і мила, бамбукові зубні щітки, термоси і термочашки, дерев'яні іграшки (а не пластмасові), рослини в горщику, еко-торбинки, набір металевих трубочок для напоїв, металевий ланч-бокс тощо.

ВРЯТУЙ ПЛАНЕТУ НА СВЯТА

Постав біля фото „+” (якщо подарунок не шкодить біорізноманіттю) або „-” (якщо подарунок негативно впливає на біорізноманіття).

КВІТИ В ГОРЩИКУ

ТКАНИННА СУМКА

НАМИСТО ЗІ СЛОВОНОЇ КІСТКИ

ТЕРМОЧАШКИ

НАТУРАЛЬНІ МИЛА

ЧАШКА І ЗАВАРНИК

НАМИСТО І СЕРЕЖКИ З КОРАЛІВ

СУМКА ІЗ ШКІРИ КРОКОДИЛА

ДЕРЕВ'ЯНІ ІГРАШКИ

НІЖНІ ТА БЕЗЗАХИСНІ

На згадку про подорож чи на подарунок люди часто зривають квіти або купують готові букети. Така людська необачність для деяких рослин може бути фатальною. Прочитай цікаві факти про квіти, занесені до Червоної книги України. Розшифруй їх назви. На допомогу тобі – український алфавіт! **А = 1, Б = 2, В = 3...**

1. Вони мають кілька назв у народі: адамова голова, Мар'їн черевичок, півники, чобітки. Перші 3 роки паросток розвивається під землею. На 3–4 рік виростає перший зелений листочок, а нові квіти зацвітають аж на 17-ий рік життя!

10	19	10	24	16	11	18	12

28	7	21	7	3	11	28	15	11

2. Німці називають його „сніговим дзвіночком”, бо його квітка нагадує за формою дзвін, англійці – „сніжна крапля”. З французької назва перекладається як „той, що простромляє сніг”. На жаль, ця квітка стає першою жертвою для весняних букетів.

20	12	6	22	18	12	9	18	11	15

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4
- Ґ 5
- Д 6
- Е 7
- Є 8
- Ж 9
- З 10
- И 11
- І 12
- Ї 13
- Й 14
- К 15
- Л 16
- М 17
- Н 18
- О 19
- П 20
- Р 21
- С 22
- Т 23
- У 24
- Ф 25
- Х 26
- Ц 27
- Ч 28
- Ш 29
- Щ 30
- Ь 31
- Ю 32
- Я 33

3. Вона росте в Карпатах на висоті приблизно 1700 м над рівнем моря у щілинах скель та на кам'яних розсипах. Лише у важкодоступних місцях збереглася їх незначна кількість.

2	12	16	19	23	15	1

1	16	31	20	12	14	22	31	15	1

4. Кількість цих квітів стрімко скорочується внаслідок руйнування місць їх зростання: забруднення хімікатами, розорювання земель, вирубування лісів, а також бездумного збирання рослин на букети. До того ж, квіти у цієї рослини з'являються на 6–7-му році життя.

16	32	2	15	1

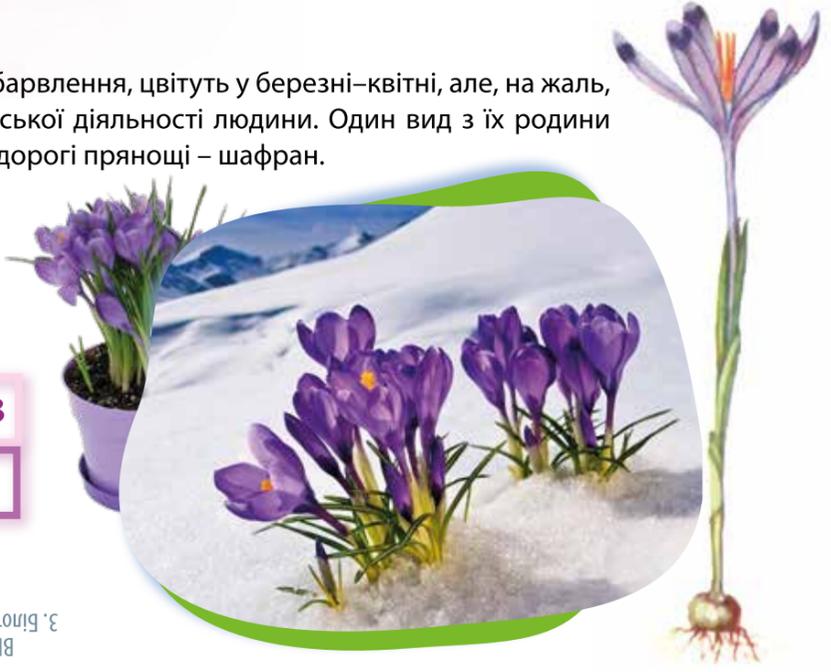
6	3	19	16	11	22	23	1

5. Вони зазвичай фіолетового забарвлення, цвітуть у березні–квітні, але, на жаль, масово зникають внаслідок господарської діяльності людини. Один вид з їх родини особливий, адже з нього виробляють дорогі прянощі – шафран.

15	21	19	15	24	22

4	7	14	25	7	16	33

ВІДПОВІДЬ: 1. Зозулині черевички. 2. Підсіжнік. 3. Білотка альпійська. 4. Любка дволіста. 5. Крокус Гейфеля.

ЦІКАВСЯ ЕКОЛОГІЧНИМ 15 СТАНОМ НАШОЇ ПЛАНЕТИ

WWF

Мабуть, ти бачив/-ла ці білборди. Це довідник „Дикий” туристичний етикет, створений WWF (Всесвітнім фондом природи) – організацією, що діє у понад 100 країнах. В Україні вона впроваджує програми зі збереження старовікових лісів, відновлення природних ландшафтів, охорони рідкісних тварин (зокрема рисі на території Полісся і Карпат).

„Гарячі точки” біорізноманіття

„Гарячі точки” біорізноманіття – це регіони з багатою природою, де є унікальні рослини і тварин, які переважно не водяться більше ніде у світі. На жаль, і вони перебувають під загрозою винищення. Сьогодні на суші налічують 25 „гарячих точок”, і ще 9 районів ось-ось увійдуть у цей список.

ПАМ'ЯТАЙ! На Землі ми не одні – є безліч тварин і рослин, що прагнуть жити. Збережемо і захистимо біорізноманіття нашої планети!

Головний редактор:
Дарія Біда, тел.: (032) 236-71-24,
e-mail: dabida@mis.lviv.ua
Заступник головного редактора:
Оксана Петрик.
Дизайн і верстка: Каріне Мкртчян-Адамян

Підписано до друку 28.10.21,
формат 60x84/8.
Друк офсетний. Наклад 12 000 прим.
Адреса редакції: 79038, м. Львів,
а/с 9838. Надруковано в друкарні
ТОВ „Видавничий дім „УКРПОЛ”.